

EVA AUGUSTÍNOVÁ: KREATIVITA JE V KAŽDODENNEJ ČINNOSTI SNK NEVYHNUTNOSŤOU

MGR. ZUZANA STRUHÁRIKOVÁ, PHD.

zuzana.struharikova@snk.sk
Slovenská národná knižnica
www.snk.sk

The article presents an interview with the Director General of the Slovak National Library (SNL), Mgr. Eva Augustínová, PhD. Eva Augustínová graduated in Hungarian Language and Librarianship from Eötvös Loránd University in Budapest and later worked in the SNL on bibliography and history of book culture. In 2012 she joined the University of Žilina, where she later became head of the Department of Mediamatics and Cultural Heritage and, from May 2019, the vice-dean of the Faculty of Humanities. The interview discusses not only her professional career and its development but also her views on the current state of library and information science in Slovakia and the role of traditional libraries in the digital age.

Keywords: personalities, Eva Augustínová, history of book culture, bibliography, Slovak librarianship, Slovak National Library, interviews

Eva Augustínová je absolventkou študijného odboru maďarský jazyk – knihovníctvo na Univerzite Loránda Eötvösa v Budapešti a doktorandské štúdium absolvovala v Historickom ústave Slovenskej akadémie vied. V rokoch 1986 – 2012 pôsobila ako odborný a vedeckovýskumný pracovník v Slovenskej národnej knižnici (SNK), kde sa venovala dejinám knižnej kultúry a bibliografii. Od roku 2012 bola výskumnou pracovníčkou na Fakulte humanitných vied Žilinskej univerzity v Žiline, neskôr sa stala vedúcou Katedry mediamatiky a kultúrneho dedičstva a od mája 2019 bola prodekanou fakulty. V septembri 2024 bola menovaná do funkcie generálnej riaditeľky SNK.

Ste absolventkou odboru maďarský jazyk – knihovníctvo na Univerzite Loránda Eötvösa v Budapešti. Čo vo vašom prípade zohralo kľúčovú úlohu pri rozhodovaní sa o voľbe univerzity a študijného programu?

Už od detstva a mladosti som mala veľmi blízko ku knihám a čítaniu, a preto nebola voľba môjho budúceho povolania veľmi náročná. Počas štúdia na gymnáziu, ktoré som začala v Banskej Bystrici, sa môj záujem postupne sústredil najmä na predmety s humanitným zameraním. V treťom ročníku však naša triedna profesorka prišla s ponukou študovať na vysokej škole alebo univerzite v zahraničí, a vtedy som začala uvažovať o tejto alternatíve. Po porade s rodičmi som sa rozhodla prihlásiť na prípravné štúdium v zahraničí, čo pre mňa znamenalo, že štvrtý ročník gymnázia budem musieť absolvovať v Banskej Štiavnici, kde už niekoľko rokov fungovala príprava na štúdium v zahraničí. Proces prijatia na „prípravku“ a následné prijímacie skúšky na univerzitu som úspešne absolvovala – a výber študijného odboru bol pre mňa jednoznačný – knihovníctvo. Ako druhý študijný odbor som si zvolila maďarský jazyk, čo prirodzene vyplynulo z výberu krajiny, kde som chcela študovať. V Banskej Štiavnici sme mali prípravu aj na jazyk krajiny, v ktorej sme plánovali študovať, a práve tu som získala základy maďarčiny.

Po príchode na univerzitu boli pre zahraničných študentov pripravené jazykové kurzy, ktoré nás pripravili na základné zvládnutie štúdia v maďarskom jazyku. Samozrejme, venovať sa jazyku len prostredníctvom kurzov nestačilo, a preto som sa musela samostatne ďalej vzdelávať. Po niekoľkých rokoch intenzívneho samoučenia som v treťom ročníku ovládala maďarský jazyk takmer na profesionálnej úrovni.

Študijný program, ktorý som absolvovala, mal vynikajúcich pedagógov a odborníkov z oblasti knihovníctva v Maďarsku, čo značne ovplyvnilo moje rozhodnutie pokračovať v profesijnom smere tohto odboru. Kľúčovými predmetmi a témami, ktoré sa stali základom mojej profesionálnej kariéry, a zároveň sa im venujem dodnes, boli dejiny knihovníctva, knižná kultúra a spracovanie dokumentov.

Bolo štúdium knihovníctva za našimi hranicami v osemdesiatych rokoch niečím špecifické?

Ak sa zamyslíme nad štúdiom knihovníctva doma a v zahraničí, myslím si, že obsah sa diametrálne nelíši, avšak už vtedy sa v Maďarsku prihliadalo naj-

mä na prax, resp. praktické vnímanie knihovníctva. Odbornú prax sme absolvovali v každom ročníku štúdia. Veľkým plusom bolo, že knižnice v meste ponúkali vo svojich pobočkách aj dlhodobú pracovnú brigádu, čo bolo aj pre mňa veľkým prínosom (nielen finančným). Pracovala som v najväčšej verejnej knižnici v Budapešti, ktorá mala viac ako 40 mestských pobočiek.

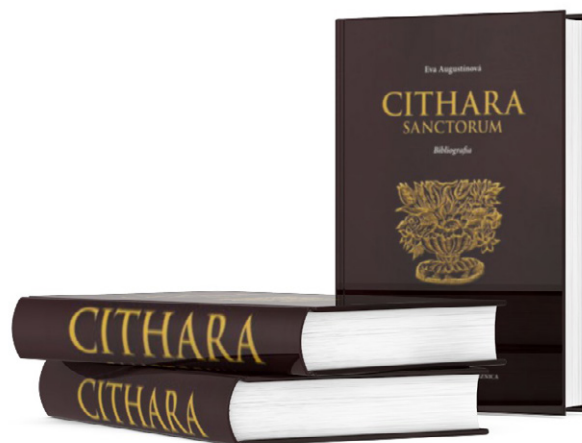
So SNK máte bohaté skúsenosti už z obdobia pred vašim vymenovaním na pozíciu generálnej riaditeľky. V rokoch 1986 – 2012 ste v nej pôsobili najskôr ako odborný a neskôr ako vedeckovýskumný pracovník so zameraním na dejiny knižnej kultúry. Ktorú z tém, ktorým ste sa v rámci vašej vedeckovýskumnej činnosti venovali, považujete s odstupom času za najperspektívnejšiu?

Na úvod musím povedať, že keď som nastúpila do Slovenskej národnej knižnice (vtedy ešte Matice slovenskej), tak ako som mala šťastie na skvelých pedagógov na univerzite, tak tu som zas mala na kolegov a nadriadených.

Môj profesionálny záujem o dejiny knižnej kultúry bol ovplyvnený mojím prvým „šéfom“ Dr. Blažejom Belákom, ktorý ma poveril úlohami v tejto oblasti. Jeho podpora a vedenie boli pre mňa kľúčové. Určite nezapomenem na pána docenta Kovačku, ktorého profesionalita, ľudskosť a prístup ovplyvnili nielen moju odbornú kariéru, ale aj môj osobný život. Bol to on, s kým som strávila prvé roky svojej vedeckej kariéry. Práve on vo mne prebudil a následne upevnil presvedčenie, že práve toto je práca, ktorej sa chcem venovať. Určite nemôžem opomenúť ani pána docenta Maťovčíka, ktorý mi ukázal krásu biografistiky a jej význam v kontexte dejín knižnej kultúry. Vďaka nemu som si uvedomila, aký je tento odbor fascinujúci a aký potenciál má pri skúmaní knižných zbierok. A, samozrejme, nemôžem zabudnúť na profesora Katuščáka, ktorý bol mojím dlhoročným „veľkým šéfom“ a s ktorým sme ako prví na Slovensku začali pracovať na strojovom spracovaní starých tlačí.

V rámci svojej vedeckovýskumnej činnosti som mala možnosť venovať sa viacerým oblastiam, no spomeniem najmä tri, ktoré sa ukázali ako kľúčové. Prvou z nich sú dejiny tlačiarní, ďalej dejiny knižníc, ktorým sa venujem dodnes, a v neposlednom rade výskum najvydávanejšej slovacikálnej knihy *Cithara sanctorum*, ktorý ma sprevádzal niekoľko rokov. Je možné, že sa k tejto téme ešte vrátim, pretože existujú oblasti, ktoré ešte neboli dostatočne preskúma-

né. V prvom rade sa však považujem za bibliografku a veľmi hrdó sa hlásim k tejto odbornosti. Možno sa mi v budúcnosti podarí zostaviť bibliografickú prácu, ktorá by túto oblasť ešte viac posunula. Napriek tomu, že moja práca je skôr orientovaná na retrospektívu, za dôležitú považujem oblasť teórie knihovníctva a pokladám ju za jednu z najperspektívnejších a zároveň aj menej preskúmaných oblastí odboru, ktorému sa v našej profesii venujeme nedostatočne.

V minulosti ste pôsobili aj ako vedúca Katedry mediamatiky a kultúrneho dedičstva na Žilinskej univerzite, kde dodnes vyučujete predmety zamerané na spracovanie historických dokumentov či dokumentáciu kultúrneho dedičstva. Do akej miery sa v súčasnosti prejavuje záujem študentov o také špecifické oblasti?

Chcela by som spresniť, že aj v súčasnosti stále vyučujem predmety na Katedre mediamatiky a kultúrneho dedičstva, konkrétne sériu troch kurzov dejín knižnej kultúry, spracovanie historických dokumentov, dokumentácia priemyselného dedičstva a projektový manažment v oblasti kultúrneho dedičstva.

Je pravdou, že dejiny knižnej kultúry a dokumentácia kultúrneho dedičstva sú špecifickými a zároveň náročnými oblasťami, ale záujem o tento typ štúdia pretrváva, aj keď možno v menšom rozsahu ako v minulosti. Stále máme študentov, ktorí sa rozhodnú venovať tejto problematike.

Študenti študijného programu mediamatika a kultúrne dedičstvo pristupujú k témam interdisciplinárne, čo znamená, že skúmajú tieto oblasti cez rôzne perspektívy – digitálne humanitné vedy, médiá, manažment a dokumentáciu kultúrneho dedičstva.

Vďaka tomu majú schopnosť nielen vytvárať obsah týkajúci sa dejín knižnej kultúry, ale aj prezentovať ho prostredníctvom médií a vizualizovať ho s využitím informačno-komunikačných technológií. Tento prístup považujem za veľký prínos, ktorý študentom poskytuje výhodu v začiatkoch ich kariéry, najmä v oblasti knihovníctva.

Dalo by sa teda povedať, že sa do vašej výučby premietajú aj rozširujúce sa možnosti využívania digitálnych technológií vo vzdelávaní?

Áno, je to úplne presne povedané. V súčasnosti nie je možné, aby nastupujúci knihovník nemal aspoň elementárne znalosti z oblasti digitálnych humanitných vied/digitálnych technológií. Študijný program mediamatika a kultúrne dedičstvo má viac predmetov, ktoré využívajú digitálne technológie, ako napríklad tvorba webu, zvukový dizajn, analýza a vizualizácia údajov, tvorba digitálnych objektov, videostreaming a veľa ďalších, na prvom aj druhom stupni štúdia. Študenti následne tieto znalosti dokážu pretaviť do bežných knihovníckych postupov v praxi.

Ako vnímate súčasné pokrytie oblasti knižnickej a informačnej vedy na Slovensku, najmä z hľadiska publikačnej aktivity autorov a kvality periodických publikácií?

Časopisov knihovníckeho, resp. knižničného zamerania na Slovensku síce nemáme veľa, avšak zabezpečujú potrebný priestor na vyjadrenie aktivít a činností našich inštitúcií. Čo mi však chýba v tomto priestore je existencia vedeckého časopisu, resp. časopisu, ktorý by bol indexovaný v zahraničných databázach. Preto ma tešia aktivity, o ktorých som sa dozvedela hneď v prvých dňoch môjho pôsobenia v SNK. Ide o transformáciu zborníka *Kniha* na vedecký časopis a predbežný zámer redakcie etablovať tento časopis vo vedeckom priestore považujem za správny a logický krok.

Zamerajme sa na vaše súčasné pôsobenie v SNK. Čo bolo hlavným stimulom, ktorý vás viedol k uchádzaniu sa o pozíciu generálnej riaditeľky?

Napriek tomu, že ešte neprebehlo oficiálne výberové konanie na post generálneho riaditeľa SNK, môžem

GENERÁLNA RIADITEĽKA SNK EVA AUGUSTÍNOVÁ
NA PODUJATÍ BURZA INFORMÁCIÍ PRE VOĽBU POVOLANIA V PRIESTOROCH SNK

povedať, že v mojom prípade je odpoveď asi jednoduchá – chcela som sa vrátiť ku svojim „koreňom“, chcela som sa opätovne venovať problematike knižníctva a prispieť k modernému chápaniu knižníctva a služieb, ktoré majú knižnice poskytovať.

■ SNK je organizáciou, s ktorou sa – vzhľadom na jej spoločenskú funkciu – spájajú viaceré výzvy. Napriek tomu, že ste na pozícii generálnej riaditeľky relatívne krátke obdobie, vnímate v rámci jej súčasného fungovania výzvy, ktoré si podľa vás vyžadujú okamžitú pozornosť?

Je pravdou, že sa v súčasnosti rozhliadam a analyzujem situáciu. Počas mojej dvanásťročnej „pauzy“ sa zmenilo množstvo aspektov, ako napríklad zriaďovateľské kompetencie či manažérske rozhodnutia. Dôležité je však objektívne zhodnotiť aktuálny stav inštitúcie a pozrieť sa na jej fungovanie ako celok vrátane všetkých úloh vyplývajúcich zo zákona. Pre nového manažéra je kľúčové mať jasnú víziu a stratégiu, no v tomto okamihu je ešte príliš skoro hovoriť o konkrétnych cieľoch.

Určite však existujú výzvy, ktoré si vyžadujú okamžitú pozornosť. Medzi ne patrí napríklad obnova činnosti digitalizačného pracoviska, ktoré po kybernetickom útoku funguje v obmedzenom režime. Rovnako je nevyhnutné začať odbornú diskusiu o knižníckych témach s odborovými spolkami a združeniami, ako aj rozvíjať širšiu spoluprácu s regionálnymi a celoslovenskými kultúrnymi inštitúciami prostredníctvom spoločných aktivít, projektov a podujatí.

■ Do akej miery ovplyvnili vaše skúsenosti so školským prostredím to, ako v súčasnosti vnímate fungovanie SNK na externej, ale aj internej úrovni?

Vysokoškolské prostredie je veľmi inšpiratívne, kreatívne a dynamické, pričom jeho charakter formujú nielen študenti, ale aj pedagógovia, ktorí sa musia prispôbiť rytmu vzdelávacej inštitúcie. Univerzita a jej každodenný chod zásadne ovplyvnili moje myslenie a podnietili ma k neustálemu hľadaniu nových a inovatívnych spôsobov, ako zaujať študentov. Tento prístup aplikujem aj na našu inštitúciu, kde vidím potrebu priniesť viac kreativity a dynamiky do každodennej činnosti. Od kolegov očakávam inšpiratívne nápady a riešenia, ktoré by pomohli zlepšiť našu prácu.

Pokiaľ ide o externé vnímanie SNK, je zrejmé, že knižnica už dosiahla niekoľko pozitívnych krokov,

najmä v oblasti organizovania podujatí pre širokú verejnosť a poskytovania metodologickej podpory pre knižnice. Napriek tomu sa stále otvárajú nové príležitosti na to, aby sa SNK etablovala ako kultúrna inštitúcia, ktorá je ústretová a otvorená všetkým.

■ Ktoré faktory podľa vášho názoru ovplyvňujú prevažne skeptický postoj používateľov voči knižniciam a kontinuálne klesajúci záujem o knižnično-informačné služby?

Tento stav je, pravdepodobne, dôsledkom viacerých faktorov. Predovšetkým sa zmenil spôsob, ktorým potenciálni používatelia získavajú informácie – čoraz viac čerpajú z digitálneho informačného priestoru ponúkajúceho širší prístup k online zdrojom, vrátane našej Digitálnej knižnice a digitálneho archívu (DIKDA). Ďalším faktorom je nižšia úroveň čitateľskej gramotnosti, ktorú často nahrádza zameranie na digitálnu gramotnosť.

Napriek tomu si myslím, že kľúčovú úlohu v zvyšovaní záujmu o knižnice by mali zohrávať samotné knižnice a ich zamestnanci. Je nevyhnutné vytvoriť knižnice, ktoré nebudú len rigoróznymi informačnými priestormi, ale aj komunitnými centrami, ktoré ponúkajú niečo viac než len možnosť požičať si knihu alebo študovať v tichých čítárňach. Knižnice by mali poskytovať pridanú hodnotu, ktorá osloví širšie spektrum používateľov.

Treba však dodať, že tieto nové výzvy súvisia so zameraním jednotlivých knižníc a vyžadujú citlivý prístup k ich špecifickým potrebám a možnostiam. Každá knižnica má svoje šance a príležitosti na zvýšenie návštevnosti, a to najmä vďaka kreativitě a inováciám zo strany jej zamestnancov.

■ Považujete koncept tradičných knižníc ako fyzických inštitúcií aj v budúcnosti za udržateľný?

Myslím si, že v najbližšej budúcnosti koncept tradičných alebo „kamenných“ knižníc bude stále funkčný, avšak rola týchto inštitúcií bude určite diametrálne odlišná od ich súčasnej úlohy. Určite bude potrebná zmena marketingovej komunikácie, do popredia bude vystupovať digitálna gramotnosť a v neposlednom rade bude potrebné premeniť aj tradičnú knižnicu na komunitné miesto, kde si používatelia okrem klasickej výpožičky kníh nájdu priestor na stretávanie, vzdelávanie a vymieňanie skúseností z rôznych, nielen knižničných oblastí.